

Nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi i ugodzie sądu polubownego – zagadnienia wybrane

Wyrok, ugoda sądu polubownego jako tytuł egzekucyjny – zagadnienie ogólne

Zgodnie z przepisem art. 776 KPC podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzonej w klauzulę wykonalności. W przepisie art. 777 KPC ustawodawca zawarł katalog aktów, które mogą być tytułami egzekucyjnymi. Wskazane w tym przepisie tytuły egzekucyjne stanowią zamknięty katalog zawarty w ustawie¹. Konsekwencją takiego uregulowania jest stworzenie reglamentacji ustawowej w tworzeniu takich tytułów, która z woli ustawodawcy podlega ewentualnym zmianom².

W doktrynie został wyrażony pogląd, że tytułem egzekucyjnym jest dokument urzędowy stwierdzający istnienie i zakres nadającego się do egzekucji roszczenia wierzyciela, a jednocześnie istnienie oraz zakres obowiązku prawnego dłużnika³. Trafność tej definicji podał w wątpliwość *E. Wengerek*⁴, który wskazał na wątpliwość związaną z tym, czy definicję tę spełnia wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed nim, a to wobec faktu, że wyrok taki wydają arbitrzy lub też ugoda taka jest przed nimi zawarta. Zwrócił on ponadto uwagę, że wprawdzie wyrok i ugoda są wymienione w przepisie art. 777 KPC, to jednak uzyskują walor tytułu egzekucyjnego dopiero z chwilą wydania przez sąd postanowienia o wykonalności takiego wyroku lub ugody – art. 1212 KPC. *Z. Szczurek*⁵ stwierdza, że tytuł egzekucyjny jest dokumentem stwierdzającym obowiązek określonego świadczenia.

Z uwagi na przedmiot tej wypowiedzi wydaje się, że można zaakceptować definicję tytułu egzekucyjnego zaproponowaną przez *A. Marciniaka*⁶. Autor ten przyjął,

¹ *I. Gil, P. Gil*, Postępowanie klauzulowe, Warszawa 2007, s. 34.

² *A. Marciniak*, Podstawy egzekucji sądowej (tytuł wykonawczy), Łódź 1991, s. 46.

³ *J. Jodłowski, W. Siedlecki*, Postępowanie cywilne. Część ogólna, Warszawa 1958, s. 324.

⁴ *E. Wengerek*, Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 1978, s. 134.

⁵ *Z. Szczurek*, [w:] *Z. Szczurek* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Sopot 1994, s. 94.

⁶ *A. Marciniak*, Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 2005, s. 112.

że tytułem egzekucyjnym jest określony ustawowo akt prawny ustalający istnienie normy prawnej indywidualno-konkretnej o charakterze nakazującym lub zakazującym, niezbędny do przymusowego urzeczywistnienia tej normy w drodze egzekucji.

Charakter prawny postępowania klauzulowego

Na wstępie należy zastanowić się nad charakterem prawnym postępowania klauzulowego, ponieważ jego ustalenie ma istotne znaczenie z punktu widzenia zasad i wykładni dokonywanej w tym postępowaniu.

W doktrynie zagadnienie to było przedmiotem wielu wypowiedzi. Dokonując analizy tych wypowiedzi, da się wyróżnić w tym względzie odmienne stanowiska. Można je podzielić na trzy grupy. Do pierwszej zaliczymy poglądy, zgodnie z którymi postępowanie klauzulowe jest częścią postępowania rozpoznawczego. Drugą grupę stanowią wypowiedzi zaliczające to postępowanie do części postępowania egzekucyjnego. Trzecia grupa przedstawicieli nauki uważa, że postępowanie to ma charakter samodzielny. Pierwsze stanowisko reprezentuje m.in. *F. Kruszelnicki*⁷, który uważał nadanie klauzuli wykonalności „za dalszy akt procesu”. Autor ten, uzasadniając swoją tezę, zwrócił uwagę na unormowanie właściwości sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności oraz na to, że wierzyciel mimo uzyskania takiego tytułu może zaniechać realizacji obowiązku stwierdzonego w tym tytule. Autor ten zwracał również uwagę, że postępowanie egzekucyjne rozpoczyna się dopiero z momentem złożenia wniosku o wszczęcie i przeprowadzenie egzekucji. Stanowisko to nie znalazło akceptacji w doktrynie. Jak to słusznie podkreślił *M. Muliński*⁸, postępowanie rozpoznawcze kończy się z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego to postępowanie. Nie ulega wątpliwości, że do powstania tytułu egzekucyjnego może dojść z pominięciem postępowania rozpoznawczego, w ramach którego sąd rozstrzyga sprawę cywilną. Kodeks wprost wymienia tu takie tytuły jak akt notarialny – art. 777 § 1 pkt 4, 5, 6 KPC, bankowy tytuł egzekucyjny, ugoda zawarta przed geodetą – art. 34 ustawy – Prawo geodezyjne i kartograficzne.

W literaturze międzywojennej nie eksponowano postępowania o nadanie klauzuli wykonalności, uznając, że stanowi ono integralną część postępowania egzekucyjnego⁹. Za przynależnością postępowania klauzulowego do postępowania egzekucyjnego wypowiedział się *E. Wengerek*. Stał on na stanowisku, że w postępowaniu tym sąd nie podejmuje czynności procesowych, ale czynności wykonawcze¹⁰. Zdaniem tego autora sąd w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bada, czy przedstawiony dokument jest tytułem egzekucyjnym, któremu można nadać klauzulę wykonalności, na podstawie którego dopuszczalne

⁷ *F. Kruszelnicki*, Zarys systemu polskiego prawa egzekucyjnego i zabezpieczającego, Warszawa 1934, s. 78.

⁸ *M. Muliński*, Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności krajowemu tytułowi egzekucyjnemu, Warszawa 2005, s. 8.

⁹ *M. Allerhand*, Kodeks postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające, Lwów 1933; *J. Korzonek*, Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Część druga kodeksu postępowania cywilnego, Kraków 1934.

¹⁰ *E. Wengerek*, Sądowe postępowanie egzekucyjne..., s. 83; *tenże*, Pojęcie, przedmiot i przesłanki postępowania egzekucyjnego zabezpieczającego, [w:] *J. Jodłowski* (red.), Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego, Wrocław-Warszawa 1974, s. 345.

będzie prowadzenie przeciwko dłużnikowi egzekucji, czyli stosowanie środków przymusu w celu realizacji obowiązku określonego w tym tytule. Za przynależnością tego postępowania do postępowania egzekucyjnego przemawia również miejsce tego postępowania w systematyce kodeksu¹¹. W. Broniewicz¹² wyróżnia w ramach postępowania egzekucyjnego postępowanie klauzulowe, właściwe postępowanie egzekucyjne i postępowanie podziałowe.

W doktrynie dostrzeżono odmienności tego postępowania w stosunku do postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego, co zaowocowało przedstawieniem poglądu, zgodnie z którym postępowanie klauzulowe ma samodzielny charakter. Postępowanie to poprzedza wykonanie egzekucji¹³, czy też zmierza do przygotowania egzekucji¹⁴. Zdaniem M. Mulińskiego¹⁵ postępowanie klauzulowe ma odrębny charakter od postępowania egzekucyjnego. Za samodzielnością postępowania klauzulowego opowiedzieli się I. Gil i P. Gil¹⁶, którzy stwierdzili, że postępowania tego nie można zaliczyć ani do postępowania rozpoznawczego, ani egzekucyjnego. Zdaniem S. Włodyki¹⁷ postępowanie to ma charakter pomocniczy w stosunku do postępowania egzekucyjnego, umożliwia bowiem jego wszczęcie i prowadzenie. Zdaniem J. Jodłowskiego¹⁸ postępowanie klauzulowe jest stadium pośrednim pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem egzekucyjnym.

W tym miejscu należy zgodzić się z poglądem, zgodnie z którym postępowanie klauzulowe jest postępowaniem samodzielnym i odrębnym od postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego. Ta odrębność nie przekreśla jednak związku tego postępowania z postępowaniem rozpoznawczym i egzekucyjnym, ponieważ w określonych wypadkach spełnia ono względem nich rolę służebną. Opowiedzenie się za samodzielnością tego postępowania pozwala stwierdzić, że w postępowaniu tym w sprawach nieuregulowanych w przepisach dotyczących postępowania klauzulowego będą miały zastosowanie odpowiednio przepisy o procesie – art. 13 § 2 KPC.

Funkcja postępowania klauzulowego

Podstawową funkcją postępowania klauzulowego jest ustalenie, czy akt, któremu ma być nadana klauzula wykonalności, jest niewadliwy¹⁹ i nadaje się do wykonania w drodze

¹¹ A. Zieliński, Glosa do postanowienia SA w Gdańsku z 1.10.1991 r., I ACr 253/91, OSA 1992, Nr 6, poz. 47.

¹² W. Broniewicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2008, s. 420, podobny podział przedstawił A. Marciniak, Postępowanie egzekucyjne..., s. 19.

¹³ S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kodeks postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające, Kraków 1933, s. 20.

¹⁴ M. Waligórski, Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie), Warszawa 1948, s. 20.

¹⁵ M. Muliński, *op. cit.*, s. 11.

¹⁶ I. Gil, P. Gil, *op. cit.*, s. 29.

¹⁷ S. Włodyka, Pojęcie postępowania cywilnego i jego rodzaje, [w:] J. Jodłowski (red.), Wstęp do systemu..., s. 275.

¹⁸ J. Jodłowski, Recenzja pracy E. Wengera pt. „Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych”, Warszawa 1970, PiP 1971, Nr 10, s. 641.

¹⁹ E. Wengerek, Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Komentarz do części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego, t. I, Warszawa 1994, s. 167; A. Marciniak, Podstawy egzekucji sądowej..., s. 126; Z. Świeboda, Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2001, s. 105.

egzekucji poprzez zastosowanie wobec podmiotu w nim wymienionego przewidzianego przez prawo przymusu. *J. Korzonek*²⁰ podnosi, że funkcja, jaką pełni postępowanie klauzulowe, tj. stwierdzenie wykonalności w drodze egzekucji obowiązku zawartego w określonym akcie – tytule egzekucyjnym, zależy od spełnienia określonych w ustawie warunków. Klauzula wykonalności oznacza stwierdzenie, że spełnione zostały wszystkie warunki przewidziane przez przepisy prawa, których wypełnienie warunkuje uznanie danego aktu za tytuł egzekucyjny.

Należy jednak stwierdzić, że nie każdy akt, który formalnie spełnia wszystkie wymagania przewidziane dla tytułu egzekucyjnego, będzie nadawał się do wykonania w drodze egzekucji (np. prawomocne postanowienie sądu o stwierdzeniu nabycia spadku). Nadanie konkretnemu aktowi klauzuli wykonalności będzie dopuszczalne wówczas, gdy akt ten będzie spełniał wymogi tytułu egzekucyjnego i ponadto w akcie tym będzie stwierdzony obowiązek spełnienia określonego świadczenia przez wymieniony w nim podmiot. Oczywiście w postępowaniu tym badane są również inne zagadnienia o charakterze merytorycznym (np. czy spór rozstrzygnięty przez sąd polubowny mógł być przez taki sąd rozstrzygnięty – o czym będzie mowa w dalszej części opracowania), formalnym i fiskalne.

Właściwość organu postępowania klauzulowego a tytuł egzekucyjny pochodzący od sądu polubownego

Dokonując oceny charakteru postępowania klauzulowego, zaakceptowano pogląd, zgodny z którym postępowanie klauzulowe jest postępowaniem samodzielnym i odrębnym od postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego. Konsekwencją przyjętego stanowiska jest to, że organ uprawniony do podejmowania czynności w postępowaniu klauzulowym nie jest organem egzekucyjnym²¹, jest to organ procesowy²².

Mając na uwadze przepis art. 781 KPC, należy stwierdzić, że organem w postępowaniu klauzulowym jest sąd i referendarz sądowy. Jeżeli chodzi o sąd, o którym jest mowa w § 1 tego przepisu, to jest to sąd, w którym toczy się postępowanie, jak też sąd, przed którym toczyło się postępowanie, w którym wydano orzeczenie będące tytułem egzekucyjnym²³. Przepis art. 781 § 1 KPC posługuje się pojęciem sądu I i II instancji jako organu, który jest uprawniony do nadania klauzuli wykonalności. Określenie sądu I i II instancji powiązane jest z tym, że oba te sądy są uprawnione do merytorycznego rozpoznania sprawy, w wyniku czego może powstać tytuł egzekucyjny. Mimo że w przepisie tym jest mowa o tych sądach, to należy stwierdzić, że orzekają one w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności jako sądy I instancji. Zarówno sąd I, jak i II instancji podejmują rozstrzygnięcia w tej kwestii po raz pierwszy. Regulacja przyjęta w przepisie art. 781 § 1 KPC wyłącza

²⁰ *J. Korzonek, op. cit.*, s. 436.

²¹ Odmienny pogląd *E. Wengerek, Sądowe postępowanie egzekucyjne...*, s. 77; *A. Nowak, Przerwanie biegu przedawnienia wierzytelności stwierdzonej w bankowym tytule egzekucyjnym*, PB 2002, Nr 3, s. 63.

²² *M. Muliński, op. cit.*, s. 51; *A. Marciniak, Postępowanie egzekucyjne...*, s. 67.

²³ *E. Wengerek, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne...*, s. 162; *F. Zedler, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Toruń 1995, t. II, s. 91.

natomiast możliwość orzekania o nadaniu klauzuli wykonalności przez Sąd Najwyższy²⁴ także wówczas, gdy sąd ten orzekał co do istoty sprawy (art. 398¹⁶ KPC). W takim wypadku o nadaniu klauzuli wykonalności będzie rozstrzygał sąd I lub II instancji, dopóki akta sprawy znajdują się w tym sądzie.

Organem uprawnionym do nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu administracyjnego lub innym tytułom jest sąd rejonowy, co wynika z przepisu art. 781 § 2 KPC.

Referendarz sądowy jest uprawniony do nadania klauzuli wykonalności w wypadkach określonych w przepisie art. 781 § 1¹ KPC.

Wyrok sądu polubownego i ugoda zawarta przed takim sądem są tytułami egzekucyjnymi niepochodzącymi od sądu, o którym jest mowa w art. 781 § 1 KPC. Pojawia się zatem pytanie, który organ jest uprawniony do podjęcia rozstrzygnięcia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu polubownego. Innymi słowy, czy organem właściwym jest sąd, o którym jest mowa w art. 781 § 2 KPC, czy też inny sąd. Odpowiedzi na to pytanie należy szukać w przepisach regulujących postępowanie przed sądem polubownym zawartych w Części piątej KPC „Sąd polubowny”. Zgodnie z przepisem art. 1212 KPC wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu lub ugodą zawartą przed sądem po ich uznaniu przez sąd albo po stwierdzeniu przez sąd ich wykonalności. Sądem, o którym jest mowa w tym przepisie, jest sąd państwowy, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny – art. 1158 § 1 KPC. Oznacza to, że do nadania klauzuli wykonalności nie jest uprawniony sąd, o którym jest mowa w art. 781 § 2 KPC. Sądem właściwym do stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu polubownego jest sąd państwowy, który byłby właściwy do merytorycznego rozpoznania sprawy w I instancji, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny.

Do stwierdzenia takiej wykonalności nie jest natomiast uprawniony referendarz sądowy – art. 781 § 1¹ KPC.

Na marginesie omawianej kwestii należy zastanowić się, czy użyte w przepisie art. 1212 KPC stwierdzenie wykonalności jest tożsame z pojęciem nadania klauzuli wykonalności, czy też te określenia mają różne znaczenia. Wydaje się, że pojęcia te są w pewnym zakresie tożsame i oznaczają, że sąd stwierdza, iż przedstawiony tytuł egzekucyjny pochodzący od sądu polubownego nadaje się do wykonania w drodze egzekucji w zakresie jego zdatności do egzekucji. Stwierdzenie to zawiera w sobie jeszcze jeden dodatkowy element potwierdzenia, że tytuł taki może być wprowadzony do obiegu prawnego poprzez zrównanie jego mocy prawnej z mocą prawną tytułu pochodzącego od sądu państwowego.

Sąd państwowy jest organem, który rozpoznając wniosek o stwierdzenie wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu polubownego ocenia go również z punktu widzenia merytorycznego. Ocena ta przebiega dwutorowo, po pierwsze sąd państwowy

²⁴ Odmienne poglądy wyraził SN w post. z 5.9.1967 r. (I CZ 20/67, OSPiKA 1968, Nr 5, poz. 90), w którym rozróżnił postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności od czynności technicznej samego jej nadania, która należy do sądu I instancji.

ustala i stwierdza, że przedstawiony tytuł nakłada na dłużnika określony obowiązek, który może być realizowany w drodze przymusowej egzekucji. Po drugie, sąd uwzględniając taki wniosek stwierdza, że tytuł pochodzący od sądu polubownego może być w zakresie swojej mocy zrównany z tytułem pochodzącym od sądu państwowego.

Ocena merytoryczna wniosku w ostatnio wspomnianym zakresie jest częściowo odmiennie uregulowana w odniesieniu do tytułu egzekucyjnego pochodzącego od krajowego sądu polubownego i tytułu egzekucyjnego wydanego za granicą przez sąd polubowny.

Sąd dokonuje oceny merytorycznej tytułu pochodzącego od krajowego sądu polubownego mając na uwadze czy w odniesieniu do danego tytułu nie zachodzą okoliczności przewidziane w kodeksie, których wystąpienie uzasadniałoby odmowę stwierdzenia takiej wykonalności.

Sąd odmówi stwierdzenia takiej wykonalności, jeżeli według przepisów ustawy spór nie może być poddany pod rozstrzygnięcie sądu polubownego, np. sąd polubowny nie może rozwiązać małżeństwa przez rozwód, orzekać o alimentach – art. 1157 KPC. Sąd odmówi stwierdzenia wykonalności takiego tytułu również wówczas, gdy jego wykonanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). Podstawy te nie podlegają jednak badaniu w wypadku, gdy tytuł egzekucyjny wydany w Rzeczypospolitej Polskiej był objęty skargą o uchylenie wyroku sądu polubownego, a złożona skarga została prawomocnie oddalona – art. 1217 KPC.

Również w wypadku wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej za granicą przed sądem polubownym ocena merytoryczna jest dokonywana od strony negatywnej. Ocena ta obejmuje te same wypadki, jakie sąd bada w odniesieniu do tytułu wydanego przez krajowy sąd polubowny, a ponadto obejmuje inne dodatkowe aspekty.

Sąd odmówi stwierdzenia wykonalności takiego tytułu, jeżeli strona wykaże, że nie było zapisu na sąd polubowny, zapis jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według przepisów prawa dla niego właściwego. Sąd odmówi również takiego stwierdzenia, jeżeli strona wykaże, że nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, postępowaniu przed sądem lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym, wyrok sądu polubownego dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza zakres takiego zapisu (nie dotyczy to sytuacji, w której rozstrzygnięcie objęte zapisem daje się oddzielić od rozstrzygnięcia nieobjętego takim zapisem lub wykraczającego poza jego zakres) – w takim wypadku odmowa stwierdzenia wykonalności może dotyczyć tylko spraw nieobjętych zapisem lub wykraczających poza jego zakres. Sąd odmówi stwierdzenia takiej wykonalności również, jeżeli skład sądu polubownego lub postępowanie przed tym sądem nie były zgodne z umową stron, a w braku takiej umowy nie były zgodne z prawem państwa, w którym przeprowadzono postępowanie przed sądem polubownym, jak też jeżeli wyrok sądu polubownego nie stał się jeszcze dla stron wiążący lub został uchylony albo jego wykonanie zostało wstrzymane przez sąd państwowy, w którym lub według prawa którego wyrok ten został wydany – art. 1215 § 2 KPC.

W obu wskazanych wypadkach sąd w postępowaniu klauzulowym jest ponadto zobowiązany do zbadania zachowania wymagań formalnych zawartych w przepisach art. 1196 i 1197 KPC.

Wszczęcie postępowania o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu polubownego

Postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności takiego tytułu egzekucyjnego następuje na wniosek – art. 1213 KPC. Oznacza to, że sąd państwowy nie jest uprawniony do stwierdzenia takiej wykonalności z urzędu. Ustawodawca obok ogólnych zasad dotyczących wymogów formalnych pisma procesowego określonych w art. 126 i n. KPC wskazał, że do wniosku takiego należy dołączyć oryginał lub poświadczony przez sąd polubowny odpis jego wyroku lub ugody przed nim zawartej, jak również oryginał zapisu na sąd polubowny lub urzędowo poświadczony jego odpis. Jeżeli wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta albo zapis na sąd polubowny nie są sporządzone w języku polskim, strona jest obowiązana do wniosku dołączyć ich uwierzytelniony przekład na język polski. Wniosek o stwierdzenie wykonalności takiego tytułu podlega opłacie na podstawie art. 71 KSCU²⁵. Wniosek dotknięty brakami formalnymi lub fiskalnymi należy uzupełnić w trybie art. 130 i 130² KPC.

Nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu polubownego

Sąd stwierdza wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej w odniesieniu do tytułu pochodzącego od sądu polubownego krajowego oraz zagranicznego. Sąd stwierdza wykonalność tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu polubownego krajowego, nadając mu klauzulę wykonalności. Rozstrzygnięcie w tym zakresie zapada w formie postanowienia. Z przepisu art. 1214 § 2 KPC nie wynika, czy o stwierdzeniu sąd orzeka na rozprawie, na posiedzeniu niejawnym czy też na posiedzeniu jawnym niebędącym rozprawą.

Zgodnie z przepisem art. 766 KPC sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób. W sprawach tych sąd wydaje orzeczenia w formie postanowień. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia – art. 781¹ KPC. Uregulowanie zawarte w przepisie art. 766 KPC ma charakter ogólny i odnosi się do egzekucji w szerokim tego słowa znaczeniu, a zatem obejmującym również postępowanie klauzulowe. Oznacza to, że stwierdzenie wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od krajowego sądu polubownego następuje na posiedzeniu niejawnym. Potwierdzenie tej tezy znajdziemy w wymienionym wyżej przepisie art. 781¹ KPC, który określa termin ustawowy, instrukcyjny skierowany do organu procesowego, w którym powinien on rozstrzygnąć złożony wniosek. Inaczej przedstawia się sprawa stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od zagranicznego sądu

²⁵ Ustawa z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.

polubownego. W tym wypadku stwierdzenie wykonalności takiego tytułu poprzedzone jest przeprowadzeniem co do takiego wniosku rozprawy – art. 1215 § 1 KPC.

Doręczenie postanowienia o stwierdzeniu wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu polubownego

Doręczenie postanowienia sądu w przedmiocie stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu polubownego nie zostało uregulowane w przepisach postępowania klauzulowego. Oznacza to, że zgodnie z przepisem art. 13 § 2 KPC do doręczenia takiego orzeczenia będą miały zastosowanie ogólne przepisy o procesie.

Konieczność doręczenia z urzędu postanowienia w przedmiocie stwierdzenia wykonalności będzie miała miejsce w wypadku rozstrzygnięcia dotyczącego tytułu egzekucyjnego wydanego przez sąd polubowny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek ten wynika z regulacji przewidzianej w art. 1214 § 2 KPC. Jak to zostało wspomniane wyżej, sąd w takim wypadku podejmuje swoje rozstrzygnięcie na posiedzeniu niejawnym. Ponieważ rozstrzygnięcie zapada w formie postanowienia i podlega zaskarżeniu zażaleniem, to do doręczenia takiego postanowienia będzie miała zastosowanie regulacja zawarta w art. 357 § 2 KPC. Przepis ten nakłada na sąd obowiązek doręczenia postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym z urzędu obu stronom, tj. wierzycielowi i dłużnikowi. Sąd, doręczając takie orzeczenie stronie, która nie jest reprezentowana przez pełnomocnika zawodowego (adwokata, radcę prawnego), jest zobowiązany do pouczenia jej o sposobie i terminie zaskarżenia doręzonego jej orzeczenia. Skutecznie dokonane doręczenie otwiera stronom termin do zaskarżenia takiego postanowienia. Termin ten dla wierzyciela biegnie od daty wydania mu tytułu wykonawczego lub postanowienia odmownego. Termin do zaskarżenia takiego orzeczenia przez dłużnika biegnie od daty doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu przeciwko niemu egzekucji. Dłużnik może skutecznie zaskarżyć takie postanowienie również przed doręzeniem mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji.

Zaskarżenie orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu polubownego

Postanowienie sądu w przedmiocie stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu polubownego podlega zaskarżeniu zażaleniem. Postanowienie sądu II instancji nie podlega już zaskarżeniu. Jeżeli jednak przedmiotem stwierdzenia wykonalności jest tytuł egzekucyjny wydany przez sąd polubowny za granicą, postanowienie sądu II instancji podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną. Strona może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem w przedmiocie stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego wydanego przez sąd polubowny za granicą – art. 1216 § 3 KPC. Ustawodawca dopuścił również w tym wypadku możliwość domagania się przez stronę stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia w tym przedmiocie na ogólnych zasadach. Dopuszczalność wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem w przedmiocie stwierdzenia wykonalności czy

też stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia należy dopuścić również na ogólnych zasadach od postanowienia o stwierdzeniu wykonalności tytułu egzekucyjnego pochodzącego od krajowego sądu polubownego.

Zaskarżenie wyroku sądu polubownego skargą o jego uchylenie uprawnia sąd, do którego wpłynął wniosek o stwierdzenie wykonalności takiego wyroku, do odroczenia rozpoznania sprawy. Sąd na wniosek strony żądającej stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego może nakazać stronie skarżącej wyrok sądu polubownego złożenie stosownego zabezpieczenia – art. 1216 KPC. Wskazane tu rozwiązanie ma odpowiednie zastosowanie, jeżeli skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego wydane go za granicą wniesiono w państwie, w którym lub według prawa którego zaskarżony wyrok został wydany.

Przedstawiona tu regulacja dotycząca odroczenia rozpoznania sprawy, zobowiązania do złożenia zabezpieczenia ma odpowiednie zastosowanie również do ugody zawartej przed sądem polubownym – art. 1216 § 3 KPC.

Podsumowanie

Tytuł egzekucyjny pochodzący od sądu polubownego może być podstawą egzekucji dopiero po nadaniu mu przez sąd klauzuli wykonalności. Sąd, nadając taką klauzulę, bada przedstawiony mu tytuł z punktu widzenia wymogów formalnych, jakim musi on odpowiadać. Sąd bada przedstawiony mu tytuł również z punktu widzenia merytorycznego. Na tym etapie rozpatruje, czy przedstawiony mu tytuł zawiera rozstrzygnięcie o przedmiocie, o którym mógł decydować sąd polubowny. Ponieważ ustawodawca dopuszcza możliwość zrównania mocy takiego tytułu z mocą tytułu pochodzącego od sądu państwowego, to konieczne jest również ustalenie na tym etapie, czy rozstrzygnięcie zawarte w takim tytule nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd nie ma takiego uprawnienia w odniesieniu do tytułu pochodzącego od sądu państwowego. Nie ulega jednak wątpliwości, że ta wszechstronna ocena tytułu jest niezbędna z uwagi na dopuszczalną podstawę rozstrzygnięcia, jaką może zastosować sąd polubowny, który rozstrzygał daną sprawę (art. 1194 KPC).

ABSTRACT

The conciliation system is an alternative way of settling disputes in the civil law relation. The conciliation award may be implemented in the conduct of legal transactions binding in the territory of a given state. The attainment of this goal is possible by granting the enforcement formula by the state court. The conciliation award equipped with such a formula shall be an executor document with a writ of execution. The conduct of the execution of the obligation stated in its content shall be permitted on the basis of such a title.